

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA 9
TRIESTE 312

KPI: za enotnost in novo večino v deželi

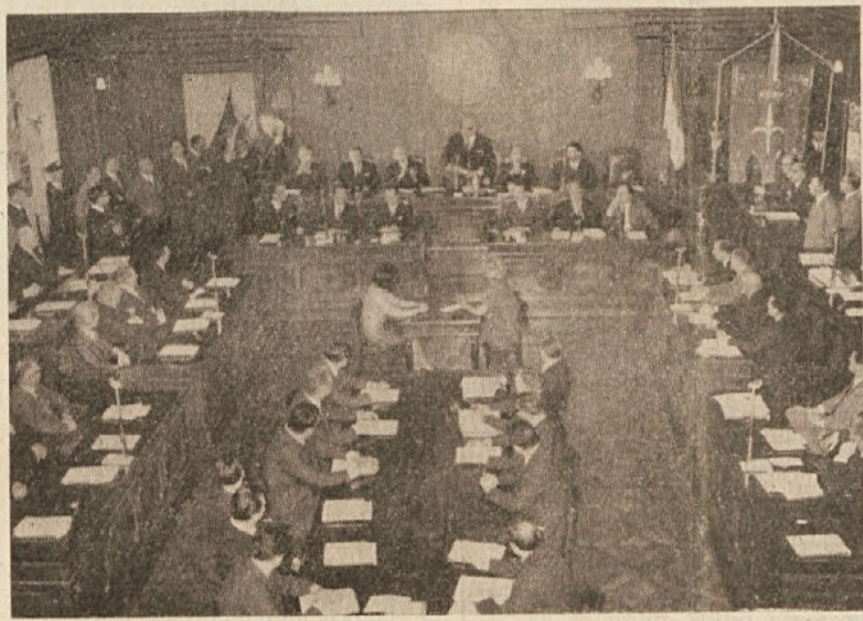
Deželni Komite KPI za Furlanijo Julijsko krajino je na svoji seji, ki je bila 23. maja, razpravljala o političnem položaju, ki je nastal v deželi po zadnjih volitvah. Podčrtal je, da se je KPI tudi na zadnjih volitvah uveljavila, kar potrjuje pravilnost njene politike in veljavnost njenega programa za gospodarski, socialni in kulturni razvoj dežele. Deželni komite je še enkrat poudaril, da je deželna ustanova sredstvo za demokratični preporod in da je potrebno uresničiti deželno avtonomijo. Za to pa je nujno potrebna najširša enotnost vseh demokratičnih regionalističnih sil, novoizvoljeni svet pa mora na povsem nov način nujno začeti reševati temeljna vprašanja, ki že mnogo let čakajo na rešitev.

Predvsem je treba izdelati deželni načrt, ki naj ima za poglavitni cilj zajezitev nadaljnje gospodarske degradacije, povečanje zaposlitve in dvig življenjske ravni delavcev v mestih in na podeželju, kmetov, ljudskih množic in srednjega proizvajalnega sloja, zaustavitev izseljevanja in odpravo brezposelnosti.

Za dosego tega cilja mora imeti na razpolago potrebna sredstva. Zato mora država nakazati novi deželi izredna denarna nakazila. V ta namen je KPI že postavila zakonski predlog o 400 milijardah, ki naj bi jih država podelila deželi v teku 10 let. Dežela mora sodelovati tudi pri vsedravnem gospodarskem programiranju, posebno še pri programiranju vsedravnih ustanov IRI, ENI in ENEL, kmetijstva in komunikacij. V tem okviru in z izvajanjem deželnega statuta se mora na demokratičen način ustanoviti tudi tržaška pristaniška ustanova kot strument za odpravo hude krize, ki tare ta temeljni sektor deželnega gospodarstva.

Istočasno se morajo opraviti ovire za gospodarski razvoj, ki izhajajo iz vojaških služnosti v deželi. Deželna ustanova mora pomeniti začetek nove faze razvoja demokratičnega življenja, ter zagotoviti dejansko avtonomijo in široka pooblastila pokrajinam, občinam in njihovim konzorcijem. Bistveni del politike demokratičnega preporoda mora biti zaščita pravic slovenske narodne manjšine v deželi.

Potrebna je ustvaritev take večine demokratičnih in ljudskih sil, ki bo sposobna pristopiti k reševanju gori omenjenih zahtev.

Prvo zasedanje novoizvoljenega deželnega sveta. Za predsednika sveta je bil izvoljen demokristjan de Rinaldini, za podpredsednika komunist Pellegrini in socialni demokrat Devetag, za tajnika pa socialist Moro in demokristjan Pittino. Prvo zasedanje deželnega sveta se je vršilo v zbornici tržaške mestne hiše.

Prva seja deželnega sveta Furlanije - Julijske krajine

Beseda "Slovinci" je na svečanem zasedanju sramežljivo izostala Stališče komunistov do deželnega odbora bo odvisno od njegovega programa - Za podpredsednika deželnega sveta je bil izvoljen tovariš Pellegrini - Problem slovenske narodne manjšine

V torek zjutraj je bila v tržaški občinski palači svečana otvoritev zasedanj prvega deželnega zbora Furlanija-Julijska krajina. Za to priliko so se zbrali v dvorani tržaškega mestnega sveta poleg deželnih svetovalcev tudi predstavniki treh pokrajin dežele, župani glavnih občin volilnih okrožij in državnozborski poslanci. Prva seja novoizvoljenega deželnega zbora je potekala v svečanem ozračju: televizija, kino in fotooperaterji so si neprenehoma dajali opravka, zunaj poslopja pa je lil dež in samo svečano oblečeni mestni redarji so pričali, da se v magistratu dogaja nekaj zgodovinskega. Nova dežela s posebnim statutom je tako začela s petnajstletno zamudo svoje prve korake.

Svečani del seje se je začel in zaključil z govorom tržaškega župana Franzila, ki bi si bil lahko prihranil marsikakšno izjavo v starem nacionalističnem in demagoškem duhu, saj ni nobenega ganila razen morda novofašističnih predstavnikov. Iz njegovih besed je skoraj izgledalo, da se je začelo življenje nekakšnega «jezu» proti vzhodu, čeprav so izkušnje preteklosti dokazale, da ni zdržal niti jez na Vajontu.

Mnogo bolj resno je postalo ozračje, ko je prevzel predsedstvo najstarejši svetovalec De Sandre, ki je poklicak sebi kot tajnika najmlajša svetovalca tov.

Naš svetovalec Jože Jarc iz Doberdoba je trenutno pri vojakih. Vojaška oblast mu je skušala onemogočiti udeležbo na prvem zasedanju deželnega sveta. Proti temu so odločno protestirali naši parlamentarci ter zahtevali naj se mu dovolj priti v Trst. Končno je bil problem zadovoljivo rešen in tovariš Jarc je na prvem delu zasedanja, kot najmlajši svetovalec opravljal posle prvega tajnika. (Na sliki od leve proti desni: tov. Jarc med branjem prisege, najstarejši svetovalec, začasni predsednik, socialist, De Sandre in drugi tajnik, demokristjan Bianchini)

Jarca iz Doberdoba in demokristjana Bianchinija iz Pordenona. Govor prvega predsednika je hotel biti nekako opozorilo na težke naloge, ki čakajo rešitve od prvega deželnega zbora, med temi tudi na spoštovanje narodnih manjšin (čudno, da si nihče

Nehru je umrl

NEHRU, predsednik indijske vlade, je umrl. Njegova smrt pomeni veliko izgubo ne le za državo, ki jo je vodil, temveč za ves napredni in miroljubni svet. Nehru je bil namreč eden izmed najvidnejših predstavnikov protimperialistične in protikolonialistične borbe ter aktivni borec za mir v svetu, za miroljubno koeksistenco in prijateljstvo med narodi.

Nehru je bil rojen leta 1889. Visoko šole je dovršil na Angleškem. Po vrnitvi v domovino se je posvetil odvetniški službi. Toda le za nekaj časa. Še mlad se je namreč pridružil nacionalističnemu gibanju, ki se je zavzemalo za neodvisnost Indije. Leta 1918 je bil izvoljen v vodilni odbor Vseindijskega odbora. Britanska kolonialna oblast je kmalu zatem začela gledati na mladega Nehruja kot na nevarnega človeka. Leta 1919 ga je zaprla. Toda zapor ni zlomil njegove volje in borbenosti. Po izpustu iz zapore je obiskal Evropo in leta 1930 je med drugim obiskal tudi Češkoslovaško in Španijo, leta 1939 pa Kitajsko. Leta 1940 so ga Britanci ponovno zaprli. Po zadnji vojni se je udeležil pogajanj za neodvisnost Indije. Po ustanovitvi indijske republike je postal ministerski predsednik in to mesto je ohranil do svoje smrti.

Nehru je imel veliko vlogo na področju politike nepovezovanja

in je bil dosleden borec tudi proti rasni diskriminaciji. Bil je velik prijatelj jugoslovanskih in sovjetskih narodov. Moskovski radio je tako-le ocenil življenje in delo pokojnega Nehruja: «Bil je iskren prijatelj Sovjetske zveze, velik državnik in politik. Izgubili smo iskrenega prijatelja in človeka, čigar ime je povezano z velikim izboljšanjem odnosov med sovjetskim in indijskim ljudstvom. Zato se klanjamo njegovemu spominu».

Jugoslovanski predsednik Tito pa je ob Nehrujevi smrti izjavil: «Z njegovo smrtjo je človeštvo izgubilo velikega borca za mir, (Nadaljevanje na 4. strani)

da. Za predsednika je bil izvoljen demokristjan Doro de Rinaldini, za podpredsednika sen. Pellegrini (KPI) in odv. Devetag (PSDI), za tajnika Moro (PSI) in Pittino (KD). Izvoljeni predsednik je prebral izjavo, v kateri je pozval k zmernosti, humanosti in zvestobi interesom prebivalstva. Dotaknil se je mimogrede tudi državljanov «drugega jezika» (že spet je beseda «Slovinci» sramežljivo izostala). Nato sta bili imenovani dve komisiji: za overovljenje mandatov (v kateri sta tudi tov. Pacco in Šiskovič ter za pravilnik (v kateri je tov. Pellegrini). Na koncu je predsednik na predlog načelnika demokristjanske skupine odložil sejo za najmanj 15 dni, ki naj bi zadostovali za dosego sporazuma glede sestave prvega deželnega odbora.

Kako naj ocenimo to prvo sejo deželnega zbora? Najboljše bi bilo počakati na potek razgovorov, ki bodo privedli do sestave prvega deželnega odbora. A že sedaj moramo pripomniti, da se ti razgovori odvijajo le v okviru strank levega centra in nobenemu ni prišlo niti na misel, da bi se spomnil na obstoj tudi drugih političnih sil, še posebno pa na močno skupino komunističnih svetovalcev. Kakšna bo politika, ki se bo vodila v deželi? Ali bo izhajala iz potreb in nujnosti v deželnem okviru, ali pa se bo mehanično skušala prenesti tudi k nam formula levega centra, ne da bi se dala prednost resnemu in konstruktivnemu programu za rešitev vseh deželnih vprašanj? Vsak poskus formalistične rešitve vprašanja deželnega odbora bi bil kvaren za deželo. Ne (Nadaljevanje na 4. strani)

Ukrep proti magdalenskim vrtnarjem

Minister Pierracini razveljavil sklep tržaškega občinskega sveta

Dekret socialističnega ministra, ki je bil podpisan 24. aprila, so objavili šele dva dni po deželnih volitvah

Minister za javna dela, socialist Pierracini, je 24. aprila t.l. razveljavil sklep, ki ga je soglasno sprejel tržaški občinski svet dne 15. julija 1963 in ki izloča področje pri Sv. Magdaleni spodnji iz načrta za gradnjo stanovanjskih hiš. Na omenjenem področju so vzorno urejeni vrtovi, na katerih domačini pridelujejo zelenjavo za tržaško mesto. Zanimivo je dejstvo, da so zadevni ukrep socialističnega ministra prikrivali dokler niso šle mimo deželne volitve in da so ga objavili šele v sredo 13. maja zvečer. (Ker je bil tedaj naš list že urejen in deloma v tisku, nismo mogli o zadevi poročati že v prejšnji številki. Op. uredn.)

Minister Pierracini utemeljuje svoj ukrep tako-le:

Stališče tržaškega občinskega sveta je bilo skoro v celoti v korist zasebnim koristim, kar je v nasprotju z odločujočimi splošnimi koristmi. Obdelovanje vrtov na omenjenem področju upada zaradi neposredne bližine naselij in nekaterih industrijskih obratov. Obstaja spontana težnja, tako poudarja minister Pierracini, s strani zasebnikov in ustanov za gradnjo stanovanjskih hiš na tem področju, in končno: to področje je bilo vključeno tudi v urbanistični načrt. Zato socialistični minister ukazuje, da mora biti načrt sprejet v celoti.

Ukrep ministra za javna dela je močno vznemiril prizadete male posestnike, presenetil pa je tudi širšo javnost, ki se še spominja živahnih razprav v tržaškem občinskem svetu in odločne borbe prizadetih malih posestnikov, s katero so nedvomno vplivali na mestni svet, da je soglasno izključil to področje iz načrta za gradnjo hiš.

Izjava tajnika Zveze malih posestnikov

Tajnik Zveze malih posestnikov, Marij Grbec, ki je tudi svetovalec v občinskem svetu, je v zvezi s tem dal naslednjo izjavo:

«Vest, da je minister za javna dela Pierracini zopet vključil področje pri Sv. Magdaleni spodnji v načrt za gradnjo stanovanjskih hiš, je močno vznemirila prizadete vrtnarje. Vznemirjenje je tem večje, ker je bila ta ukrep sprejet potem, ko je mestni svet soglasno sklenil, da se to področje izključi iz načrta za gradnjo stanovanjskih hiš. Predstavniki tržaških socialistov, ki so bili pred kratkim v Rimu, so izjavili, da je minister Pierracini zagotovil, da bo rešitev problema v korist kmetov. Tudi podžupan Cumbat je pred nedavnim trdil, da je iz Rima neuradno izvedel, da bodo prizivili prizadetih kmetov ugodno rešeni. Tri dni po volitvah pa so časopisi objavili vest, da je omenjeni minister že 24. aprila podpisal dekret, ki razveljavlja zadevni sklep tržaškega občinskega sveta z dne 15. julija 1963. Ker je dekret ministra dokončen obstaja samo še možnost priziva na državni svet.»

Letak sekcije KPI na Kolonkovcu

Sekcija komunistov na Kolonkovcu je po objavi omenjenega dekreta izdala letak, naslovljen prizadetim kmetovalcem. Besedilo tega letaka se glasi:

«Minister za javna dela, socialist Pierracini, je razveljavil sklep tržaškega mestnega sveta, ki je na zasedanju dne 15. julija 1963 enoglasno sklenil, da se izključi

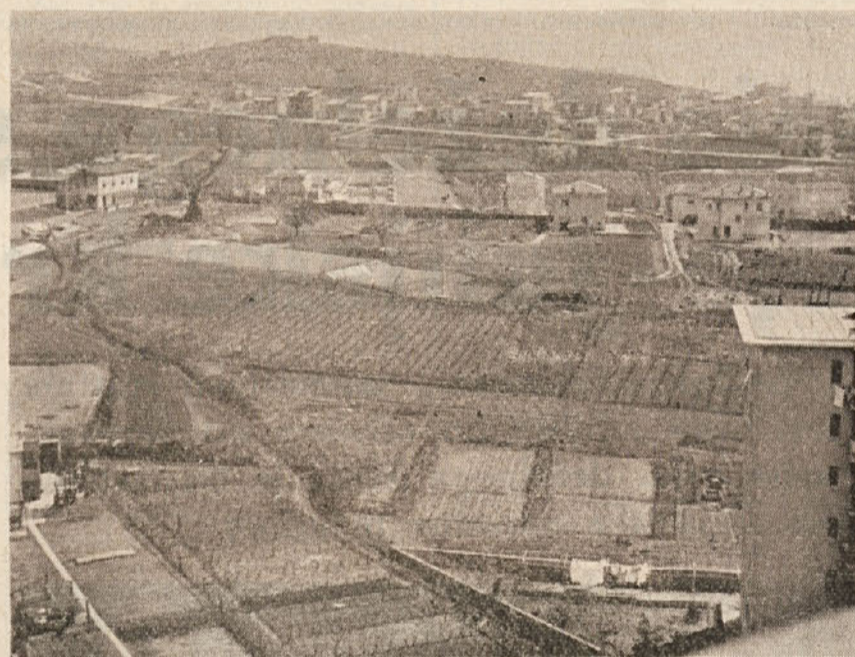
iz načrta za gradnjo stanovanjskih hiš področje pri Spodnji Magdaleni pod Rovtami.

Minister je utemeljil to svoje določilo s tem, da gre za preprečitev spekulacij pri prodaji zemljišč s strani sedanjih posestnikov in z dozdevnim dejstvom, da obdelovanje teh zemljišč in vrtov upada vsled napredujoče industrializacije tega področja, kar pa ne odgovarja resnici, ker se isto razvija v drugo smer.

Sklep ministra, torej, ni hotel upoštevati osebnih prilik omenjenega področja, saj ni v tem

primeru govora o razlašcanju veleposestnikov in o preprečitvi spekulacij, temveč gre za odlok, v škodo številnim malim posestnikom in posebno vrtnarjem, ki se že stoletja preživljajo s tem, kar pridelujejo na svoji zemlji, ki zalagajo Trst s prvovrstno povrtnino. Zato bo ta ministrov dekret, ako bo uresničen, gospodarsko prizadel številne pripadnike slovenske narodne manjšine in vrtnarje ter kmetovalce italijanske narodnosti, ki so v najlepši slogi s Slovenci, gojili svoje vrtove.

Sekcija KPI Kolonkovca bo vsled tega zainteresirala svoje predstavnike v parlamentu in senatu, v občinskem svetu in tudi v novoizvoljenem deželnem svetu z zahtevo, da se spoštujejo sklepi tržaškega mestnega sveta in pokrajinskega sveta, ki sta enoglasno izglasovala sklep o izključitvi omenjenega področja iz nameravane razlastitve, da se razveljavi odlok ministra za javna dela, ki bi, ako bi ga izvedli, prizadel veliko gospodarsko škodo ne samo prizadetim temveč celotnemu tržaškemu gospodarstvu.»

Pogled na del vrtov pri Magdaleni

Vrenje v jugovzhodni Aziji

Poldrug milijon dolarjev na dan za vzdrževanje 160.000 ameriških vojakov v Južnem Vietnamu

V ospredje skrbi za ohranitev svetovnega miru se je spet zelo nevarno pomaknila jugovzhodna Azija, ki je tako že vrsto let prizorišče krvavih obračunavanj med različnimi ideologijami in interesi svetovnih sil. V vrenju so Laos, Vietnam, Kambodža in Malezija. Medtem pa, ko se Kambodža bori za zaščito svoje nevtalnosti, katere sosedje ne spoštujejo, Malezija pa za priznanje svojega obstanka s strani ostalih malajskih držav, divjajo v Laosu in Vietnamu notranji boji.

Po razcepitvi na tri politične skupine, desničarje, nevtalce in levičarje, katerim stoje na čelu trije sprti principi, in srđiti državljanski vojni, je bil leta 1962 dosežen na posredovanje Velike Britanije, Sovjetske zveze, Indije idr. na konferenci v Zenevi sporazum

o nevtalnosti Laosa. Sestavili so vlado pod predsedstvom nevtalca Savana Fuma ob sodelovanju obeh ostalih skupin. Obenem so se dogovorili, da bodo ustvarili enotno vojsko in se odrekli vsaki zunanji pomoči. To se ni zgodilo. Vsaka stranka je ohranila svojo vojsko in svoje «zasedeno» ozemlje. Tako je imela vlada le malo vpliva na notranje dogajanje in neprestani spori so često privedli do novih spopadov.

Takih kriz je bilo več, vse pa kaže, da je nastala najresnejša pred nekaj tedni, ko je desničarska skupina izvedla državni udar. Odstavila je in zaprla predsednika Savana Fuma in zahtevala od njega, da sestavi vlado brez leveice. Ker se Velika Britanija, ZDA in druge države na Zahodu odrekle prevratnikom podporo, se je Suva-

Posledice imperialističnih manevrov in zgrešene nacionalistične politike

Problem Cipra je še vedno na dnevnem redu. Skoraj vsak dan se dogajajo na tem nemirnem otoku več ali manj vznemirljivi dogodki. Sicer pa je to do neke mere logična posledica spletkarjen imperialistov, ki so bili toliko let v eni ali drugi obliki neomejeni gospodarji otoka. Več o dogodkih, ki se dogajajo na Cipru in o manevrih okoli njega, bodo bralci izvedeli iz naslednjih odstavkov, katere smo povzeli iz članka, ki ga je za ljubljansko «Delo» napisal Miran Suštar.

Britanci so prišli na »najeti« Ciper leta 1878 in ga vse do izbruha prve svetovne vojne upravljali v sultanovemu imenu s tem, da je bil otok še vedno pod turško suverenostjo. Do prvega političnega trenja je prišlo petnajst let pozneje, ko so predstavniki ciprskih Grkov v Londonu načeli vprašanje, da se priključijo h Grčiji; Turki so v Londonu ostro protestirali. Leta 1895, ko so postale grške zahteve konkretnije, so Turki poslali londonski vladi memorandum z zahtevo, da se mora otok, ki je bil formalno pod turško suverenostjo, vrniti Turčiji, če se bo britanska uprava umaknila s Cipra.

Izbruh prve svetovne vojne je ciprske Turke pomiril: Britanija, v vojni s Turčijo, je priključila Ciper kot kolonijo britanskemu imperiju. Leto kasneje so sicer Angleži ponudili otok Grčiji, če leta priskoči na pomoč Srbiji, kot je bila po pogodbi dolžna, ker pa Grčija takrat obveznosti do Srbije ni izpolnila, je Ciper ostal v britanski posesti.

Po prvi svetovni vojni so ciprski Turki kot protiutež grškemu gibanju ustanovili stranko ciprskih Turkov, ki si je zadala za program priključitev otoka k Turčiji.

Toda to so bila samo politična trenja, ki so zadevala politično elito ene in druge skupnosti, medtem ko med Turki in Grki vse do začetka oboroženega boja za priključitev otoka h Grčiji, leta 1954, ni bilo občutnega trenja.

Organizacija EOKA, (grška osvobodilna fronta - Op. uredn.)

ki jo je vodil polkovnik Grivas, si je zadala za program odpraviti britansko kolonialno posest in otok priključiti Grčiji. Boj, ki ga je vodila, pa je bil samo izključno grški in je ignoriral turški element na otoku. Grivas ni prikrival svojega gesla: prvi sovražnik so Angleži, drugi Turki...

Tako je prišlo do absurdnega položaja, da so Turki v aktivni obrambi britanskih interesov videli jamstvo za svoj obstoj. Osvobodilni boj Grkov ni bil njihov boj, marveč so ga v naslednji fazi smatrali kot boj proti njim. Na teror, ki ga je sejala EOKA, so Turki odgovorili s svojo teroristično organizacijo TMT.

Z nastopom EOKA na Cipru se je začela za ciprsko vprašanje zanimati tudi turška vlada, ki je bila vse dotlej glede Cipra popolnoma brezbrbna; njena edina politika na Cipru je bila vodilo, da Ciper ne sme priti v grško posest. S pogromom na Grke v Istanbulu leta 1955 je bivši turški ministrski predsednik Menderes hotel brutalno opozoriti Grčijo, da se je sicer Turčija v Lausannu leta 1923 odrekla pravicam do otoka, ni pa se odrekla svojim interesom.

Neodvisnost Cipra je leta 1960 padla takorekoč z neba kot kompromisna rešitev med grškimi in turškimi interesi, zanj se na otoku ni nihče boril, nanjo nihče ni bil pripravljen. Razmere sil in njihove težnje so ostali nespremenjeni, prišli so le v okvir nove mlade države, ki ji je ob samem rojstvu manjkalo osnovne kohezijske sile: ciprska republika nima človeka, ki bi lahko govoril v imenu vsega Cipra, grškega in turškega, kajti predsednika republike volijo samo Grki, podpredsednika pa samo Turki.

Tragični dogodki, ki so se začeli decembra lani, so še bolj poglobili jež med obema narodnima skupnostima. Reaktivirala se je vsa organizacija, ki je vznikla v času boja EOKA proti Angležem. Obrambo zakonitosti v imenu republike je zamenjalo obračunavanje med obema narodnostnina skupinama. Na grški strani so se pojavile dobro oborožene skupine, ki so v imenu

(Nadaljevanje na 4. strani)

Nasprotovanje ameriškim sugestijam

Ameriška zahteva, ki so jo poslali japonski vladi, naj aktivno pomaga sajgonskemu režimu v boju proti Vietkongu, je samo povečala dilemo, v kateri je zdaj Japonska glede njenega mesta v Aziji, zlasti pa v jugovzhodni Aziji.

Če bo odbila ameriško zahtevo, bo japonska vlada seveda naletela na te težave v Washingtonu, če pa bo sprejela ameriške sugestije, bo s tem povzročila, da jo bo obsodila LR Kitajska, Japonska vlada pa je sedaj, kljub nekaterim uradnim aktom, z odobravanjem gledala na stalni vzpon japonsko-kitajskih odnosov.

Japonski socialisti so že obsodili eventualno japonsko udeležbo v Južnem Vietnamu. Proti angažiranju v tem delu sveta so se izrazile tudi ugledne osebnosti iz gospodarskih krogov.

Razen Tajlanda, Malezije in Filipinov bodo po vsej verjetnosti vlade ostalih azijskih držav, in javno mnenje izrazil nezadovoljstvo, če se bo katerakoli azijska država aktivno udeležila te vojne.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Uspela skupna prireditev slovenskih osnovnih šol v tržaškem Avditoriju

Solska prireditev v tržaškem Avditoriju. Na sliki: pevski zbor svetoivanske šole. (Zaradi obolezlosti domačega učitelja ga je v Avditoriju vodila učiteljica Blanka Frandolič)

Ce je katera prireditev, ki privabi mnogo ljudi, je to prav gotovo prireditev najmlajših. Njihov nastop, čeprav še neokreten in mnogokrat prvi, je hvaležen, poln optimizma in veselja.

To so nam dokazali tudi učenci slovenskih osnovnih šol tržaške občine, ki so imeli v nedeljo 16. maja svojo skupno prireditev v Avditoriju. Dvorana je bila za to priliko prenatrana in marsikateri ljubitelj slov. šole je moral oditi, ne da bi prisostvoval prireditvi, ker mu redarji niso dovolili vstopiti v dvorano.

Kot pri vsaki tovrstni prireditvi je prišlo tudi na tej do nekaterih pomanjkljivosti (zavesa, pomanjkljivo ozvočenje ipd.) vendar vse to ni kvarilo razpoloženja nastopajočih in številne publike. Glavno je bilo, da smo videli na odru toliko slovenskih otrok, ki so se, tudi po zaslugi vzgojiteljev, potrudili, da je prireditev uspela.

Na skupni prireditvi so sodelovale naslednje šole:

Opčine: pevski zbor in mlada plesalka s solo točko;

31. maja v Avditoriju

Niže srednje šole v Trstu prirejajo v nedeljo, 31. maja ob 17. uri skupno šolsko prireditev v dvorani Avditorija.

Na sporedu je zborna petje, narodni plesi, declamacije, dramatski prizori.

Vstopnice bodo v predprodaji v Tržaški knjigarni in v nedeljo eno uro pred pričetkom v Avditoriju.

Solska prireditev v Sempolaju. O njej smo poročali v prejšnji številki. Na sliki: šolski pevski zbor ki ga vodi učitelj Skerlavaj

Tržaški studentje obiskali učiteljske v Ljubljani

Pred kratkim je skupina slovenskih tržaških srednješolcev, članov ZDS, obiskala ljubljanske učiteljske učiteljske, ki so na povabilo aktiva ZMS predavali na ljubljanskem učiteljskem o «Problemu slovenske manjšine in o današnjem stanju».

Predavanja so bila vključena v redni pouk dijakov in sicer med mladinskimi urami. To so ure pri katerih dijaki debatirajo o najrazličnejših problemih, ki čeprav ne spadajo v učni načrt, pomenijo marsikaj za obogatitev splošne kulture mladine.

Naši srednješolci so predavali v osemnajstih razredih učiteljske in želi povsod nenavaden uspeh. Po vsakem predavanju se je razvila diskusija, pri kateri so sodelovali skoraj vsi prisotni in predavatelji.

Pred predavanji so tržaški srednješolci prisostvovali pouku v raznih razredih učiteljske in se tako od blizu seznanili z načinom poučevanja in življenjem v razrednih skupnostih na šolah.

šola iz ul. Sv. Frančiška: pantominska igrice »Začarana gostilna«;

Sv. Ivan: pevski zbor in češki narodni ples;

šola pri Sv. Jakobu: igrice, ki je ponazorila navihane vojake;

Križ: solo baletna točka;

Barkovlje in Rojan skupno: združen pevski zbor;

Katinara: ritmična vaja;

Sv. Barbara (miljska občina) mali prizorček;

Trebče: plesna točka z venčkom narodnih pesmi;

s.v.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Bilo je pred 100 leti

Kolera je tretjič zaplesala po Evropi in morila tudi v naši deželi

I.

Pred sto leti je v številnih deželah južne Evrope divjala strahovita kolera. Na našo celino se je razširila iz Arabije. In je, skoraj brez prestanka, morila celih devet let ter pustošila mesta in vasi.

Kako so tedaj preprečevali širjenje kolere tudi pri nas in kako so se naši predniki borili proti njej, bodo bravci izvedeli iz poljudne razprave Fr. Kobala, ki je bila objavljena v Zborniku Matice Slovenske leta 1911. Iz omenjene poljudne razprave povzemamo naslednje odlomke:

Kolera (njeno ime izvajajo nekateri iz grške besede žolč, drugi pa iz hebrejske besede huda bolezen) svojega pravega domovanja nima v Evropi, marveč v Vzhodni Indiji, zlasti ob ustju reke Ganges. Iz tega svojega domovanja je prihajala ta morilka — prav tako so nekdanj Turki hodili v naše kraje morit in plenit — v Evropo. Noč je je pri našala, noč je je odnašala, ni hodila po velikih cestah, ni se vozila po rekah, danes je bila tu, jutri tam, toda koderkoli je ustavila svoj korak, je odmeval z njo jok in stok, povsod je za seboj pustila najžalostnejše sledove: cele vrste svežih grobov. V svoji domovini je kolera morila že v davnih časih, v vzhodno Evropo pa je prvič prišla šele leta 1821 in sicer preko Perzije in Astrahana, toda ustavila se je ob reki Volgi v Rusiji. Drugič se je razširila v Evropo leta 1826. Tedaj je to reko tudi prekoračila in se je kot neljub gost pojavila tudi v Moskvi. Od tam se je, v kolikor je to znano zgodovini, spustila prvič nad zapadno Evropo ter prišla tudi v Avstrijo in Nemčijo, odkoder se je s potniki prepeljala tudi v Ameriko.

Zgodovina trdi, da je kolera prvič prišla v Evropo leta 1821, pismouki pa so trdili, da se je v Evropi zglašala že pred več tisoč leti. To svojo trditev so opirali na biblio, kjer se kolera opisuje kot posledica nezmernosti in na Ciprijanovo pismo kristjanom (iz 3.stoletja), v katerem

II. revija popevk "Trst 64"

Bliža se II. revija slovenskih popevk «TRST 64». Ta pomembna prireditev bo v tržaškem Avditoriju 13. in 14. junija.

Ze prva tovrstna prireditev, ki je bila lani, je doživela zelo velik uspeh. Razumljivo je, da se pričakuje letos še večji uspeh. Kdo so avtorji popevk, ki bodo letos na sporedu, je še skrivnost. Njihova imena bomo spoznali šele na prireditvi. Vemo pa, da letošnjo prireditev pripravlja dirigent Aleksander Vodopivec in

da bo orkester »Miramar« nekoliko ojačen. Izvedeli smo tudi, da bo letos na sporedu 21 popevk in da so poleg lanskih uvrstili tudi nove pevke. Nastopili bodo: Miranda Caharija, Nora Jankovič, Ljubica Berce, Anka Sugan, Ida Ukmar, Pino Horvat, Giani Sancin, Tulio Možina, Odineja Zupin, Neva Lukež, Helena Svetlič, Mario Sedmak, duet Dario in Darko in kvartet: Marta Valetič, Savina Valetič, Milka Milič, Jadranka Suligoj.

Solska prireditev v Križu. Na sporedu je bila tudi mladinska igra »Princesa in pastirček«

tolaži plahe in zbegane ter jim priporoča srčnost kot najboljše sredstvo proti hudi bolezni, ki je tista leta hudo morila po rimski državi in se leta 252. pojavila tudi v Kartagini. Dolgih petnajst let je davila Rimljane in divjala tako grozno, da so ljudje v silnem strahu bežali od bolnikov in od mrtvecev, ki so v celih kupih nepokopani ležali po cestah in ulicah ter razširjali neznošen in smrtonosen smrad. Toda pri tem moramo namreč vedeti, da razločujemo dve vrsti kolere: kolero, ki ima svoje pravo domovanje v Aziji in se zato imenuje azijska kolera in pa kolero, ki je imela svoje domovanje pri nas in se zato imenuje domača kolera. Ta poslednja ni bila tako nevarna, kakor je njena azijska sovrstnica, nastopala pa je zlasti v poletnem času in napadala tako odrasle kot dojenčke, a je pomorila sorazmerno le majhen odstotek obolelih.

Mi se ne bomo spuščali v raziskavanje vprašanja ali je takrat po Evropi morila domača ali azijska kolera, marveč se hočemo držati tega, kar je zanesljivo dognala zgodovina. In ta trdi, da je azijska kolera v zahodno Evropo prvič pridivila leta 1821. Kasneje je nad Evropo divjalo še pet njenih večjih navalov. Ob prvem navalu (1829-1938) je pomorila okoli milijon ljudi. Drugič se je pojavila leta 1846 in je pustošila do leta 1959 — torej celih trinajst let — ter neusmiljeno davila tudi po slovenski zemlji. Tretjič je po Evropi

divje zaplesala leta 1864 ter razsajala celih enajst let. Tedaj je v nekaj dneh iz Arabije po morju dospela v južno Evropo in se od tod razpasla po vsej njeni celini. Ta primer je bil tem bolj zanimiv, ker je sicer kolera iz Azije navadno prihajala po kopnem ter preko Rusije v Evropo. Četrtoč so jo leta 1884 v Evropo zanesle francoske ladje, ki so iz Indije priplule v Toulon in Marseille. Od tod je zadivjala po Italiji in Španiji ter se oglašila tudi v naših krajih in v Sloveniji. Petič je v Evropo pridrla preko Astrahana in Rusije, leta 1892, in pustošila zlasti po Nemčiji, Belgiji in Franciji. Kasneje je zajel Evropo še en val azijske kolere.

Leta 1883 je nemški zdravnik dr. Koch, ki je kolero proučeval v Egiptu in v Indiji, ugotovil, da to bolezen povzroča kolerni bakterij. Ta je po prihodu v človeško črevesje povzročil hude driske in bljuvanje. Z izmečki so bakterije prišli na dan, v vodo, med perilo itd. Dr. Koch je ugovil tudi, da so le redki primeri, ko je bakterij prišel v telo zdravega človeka, ne da bi mu povzročil hude posledice.

Najhuje je bilo v letih 1830-1831. Tista leta je namreč na Balkanu divjala rusko-turška vojna. Tedaj je na Balkan skupno z vojsko pridivila tudi kolera. Morila je tako grozovito, da so npr. novembra 1831 v Bukaresti noč in dan vozili mrlične iz mesta.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Važno opozorilo bivšim političnim deportirancem v nacistična koncentracijska taborišča

Bivši politični deportiranci v nacistična taborišča smrti imajo pravico do odškodnine. Pravico do primerne odškodnine imajo tudi svojci tistih, ki so bili v omenjenih taboriščih in ki so umrli bodisi v Nemčiji ali doma, potem ko so bili osvobojeni. To predvideva dekret predsednika italijanske republike št. 2043 z dne 6. oktobra 1963, objavljen v Uradnem listu št. 16 z dne 21. januarja 1964.

V omenjenem dekretu je med drugim zapisano, da je vlada Nemške zvezne republike, na osnovi sporazuma z dne 2. junija 1961, nakazala določeno vsoto denarja v korist italijanskim državljanom, ki so bili žrtve deportacije, bodisi iz rasnih, verskih ali ideoloških razlogov. **Primerne odškodnine lahko prejmejo vsi tisti, ki so v katerih koli okoliščinah bili deportirani, predvsem pa tisti, ki so bili deportirani v taborišča smrti zaradi sodelovanja v osvobodilni borbi, tisti, ki so delovali proti direktivam fašističnega režima in nemških okupacijskih sil, tisti, ki so pripadali političnim strankam, ki so bile od nacistov in fašistov prepovedane, nadalje tisti, ki so se udeležili manifestacij ali protestnih dejanj proti fašističnemu režimu ali proti nemškim okupacijskim silam, tisti, ki so se udeležili stavk v protest proti nemškim okupacijskim silam in tisti, ki so bili zajeti v racijah ali iz represalije.**

Prošnjo za doseg odškodnine je treba predložiti zakladnemu ministru. V prošnji morajo biti navedeni naslednji podatki: kraj in datum ugrabitve, vzrok ugrabitve, ime taborišča, datum repatriacije. Prošnji je treba priložiti še naslednje dokumente: potrdilo, iz katerega je razvidno, da je bil deportiranec v trenutku deportacije italijanski državljan, potrdilo, da prizadeti ni prejel doslej nobene odškodnine od Nemške demokratične republike, družinski list, če pa je deportiranec umrl, je treba priložiti mrliški list.

Kot je razvidno iz gori navedenega, je zadeva precej komplicirana in tudi zamudna. Tudi za to

bi bilo zgrešeno čakati zadnji dan ali zadnje dneve. Rok za predložitev prošnje zapade neoprekno 20. julija tega leta.

Izvedeli smo, da je mnogo slovenskih deportirancev, ki doslej niso še predložili prošnje za odškodnino. Zato jih vabimo, naj se čimprej zglasijo pri Združenju bivših političnih deportirancev, ki ima svoj sedež v Trstu, ulica Zonta 4 in ki posluje ob delavnikih, razen sobote, od 10. do 12. in od 17. do 19. ure. Tam bodo prejeli vse potrebne informacije. Urad je na razpolago tudi za sestavljanje prošenj.

Kongres žena v Trstu

V nedeljo 31. maja bo v dvorani v Nove delavske zbornice v ul. Ponderes 8 v Trstu (začetek ob 9. uri)

Kongres ZDŽ

Dnevni red:
1. Enotnost in emancipacija za napredek družbe (poročala bo Jole Burlo).
2. Diskusija.
3. Izvolitev izvršnih organov.
4. Zaključki (govorila bo Marisa Passigli, članica vsedržavnega predsedstva UDI).
Na kongresu bodo prisotne delegacije ženskih društev iz Avstrije, Jugoslavije in žena iz Vajonta.

Nadaljevanje

Nehru

enega največjih pobudnikov konstruktivnega mednarodnega sodelovanja, indijsko ljudstvo pa je izgubilo borca za neodvisnost in realizatorja gospodarskega, socialnega in kulturnega preporoda Indije.

Glasilo KPI «l'Unità» je v četrtek posvetilo uvodnik velikemu pokojniku. Direktor lista, ki je napisal omenjeni uvodnik, primerja Nehruja z Garibaldiem in poudarja, da je z Nehrujevo smrtjo nastala velika vrzel, ki je bila že itak velika zaradi smrti Kennedyja in Janeza XXIII.

Deželni svet

more in ne sme se izhajati iz dejstva, da obstaja v državnem merilu določena koalicija in da je že zaradi tega treba prenesti to formulo tudi v našo deželo. Takšen izhod bi bil napačen, ker bi pomenilo, da se politične sile ne lotevajo vprašanj stvarno, programsko, pač pa le «rimsko», dočim prebivalstvo pričakuje, da se bodo tu našle rešitve deželne značaja.

Vsekakor komunisti pričakujemo, da bodo vsaj levičarske sile upoštevale potrebo in nujnost resnega in konkretnega programa. Brez tega bo vsaka rešitev slaba. Kakršen bo program, takšno bo tudi stališče komunistov. Brez nadaljnega pa je treba poudariti, da mora najti v tem programu vidno mesto tudi vprašanje enakopravnosti slovenske narodne skupnosti. Ze takoj v začetku je treba vedeti koliko je

Vrenje v Aziji

vernietnamskih čet Suvanuvonga. Istočasno se je močno poostiril položaj v Južnem Vietnamu. Levičarsko gibanje Viet Kong je pričelo veliko ofenzivo proti vladnim četam, katerim pomagajo Američani. V ZDA so zato sklenili še povečati denarno in vojaško pomoč vladi in izposlovati tudi sopročno državo članic Atlantskega pakta, kar pa se jim ni posrečilo.

Ze doslej so ZDA potrosile poldrugi milijon dolarjev na dan v Južnem Vietnamu, razumljivo je, da so se po poostitvi položaja njihovi izdatki še bolj povečali. Ameriške čete štejejo tam 160.000 mož. Doslej so izgubile že nad 1100 vojakov, ranjenih pa jih je bilo okoli 1000.

Šolska prireditve

Prosek: pevski zbor;
Gropada: recitacija.
Posamezne točke sta lepo napovedovali dve učenki openske šole.

Za zaključek je nastopil še združen pevski zbor — nad 300 pevcev — iz Opčin, Proseka, Sv. Ivana, Barkovelj, Rojana, Sv. Franciška, Križa, Sv. Jakoba, Katinare, Trebč, Gropade, Bazovice, Sv. Ane, Skednja, ul. Donadoni in Sv. Barbare. Pogled na oder je bile veličasten (škoda, da se je fotografija ponesrečila!) in pesem naravnost mogočna! Združen zbor je vodila učiteljica Frandolič.

Tudi letos je skupna prireditve slovenskih šol, ki je bila preteklo nedeljo popoldne v tržaškem Avditoriju, zelo lepo uspela. Sodelovale so vse slovenske osnovne šole iz tržaške občine in šola iz Sv. Barbare pri Miljah. Dvorana Avditorija je bila do zadnjega kotička zasedena. Program, čeravno dolg, je bil zelo pester, skrbno izbran in na splošno dober. Starši otrok in drugi ljubitelji šole so navdušeno aplavdirali.

Če bi hoteli ocenjevati vsako točko posebej, bi prav gotovo naleteli na velike težave. Če bi hoteli strogo ocenjevati, bi, morda, eni šoli naredili krivico, drugo pa bi, morda, pretirano pohvalili. Dejstvo je, da razmere niso enake na vseh šolah. Razumljivo je, da tiste šole, ki se nahajajo v neugodnih razmerah in tiste, ki imajo malo število učencev, ne morejo niti kulturnega programa ob zaključku šolskega leta tako dovršeno podati kot ga lahko podajo tiste šole, ki se nahajajo v zadovoljivejšem položaju. In prav zato ne bomo ocenjevale vsake šole posebej. Na splošno pa želimo še enkrat podčrtati: prireditve je bila dobra. Zato gre zahvala vsem nastopajočim in njihovim požrtvovalnim vzgojiteljem, kakor tudi Pedagoškemu odseku Sindikata slovenske šole, ki je pobudnik in organizator te pomembne prireditve.

Pa še nekaj želimo na tem mestu poudariti: Tako kot lani smo pričakovali, da bo na koncu prireditve stopil na oder eden izmed predstavnikov višje šolske oblasti ter izrek besedo priznanja nastopajočim, vzgojiteljem in organizatorjem. Toda, žal, do tega ni prišlo.

In končno bi radi izrazili še eno željo: Podobna skupna šolska prireditve bi se lahko vršila tudi v Gorici. Zato si dovoljujemo svetovati tamkajšnjim slovenskim šolnikom, naj na to pomislijo prihodnje leto.

m. k.

Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane v Trstu

Ob priliki gostovanja ljubljanske Drame v Trstu sta generalni konzul SFRJ Rudi Jav. in soproga priredila sprejem v prostorih generalnega konzulata. Sprejema so se udeležili številni slovenski in italijanski kulturni in politični delavci. Na sliki: prihod ljubljanskih igrancev na sprejem

Preteklo soboto in nedeljo je gostovala v tržaškem Avditoriju Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane. Uprizoritev komedije Brendana Brehama «Talec» je doživela izredno velik uspeh. Tržaški Avditorij je bil pri obeh predstavah poln hvaležnega občinstva. Poleg Slovencev so se predstav udeležili tudi Italijani, med katerimi je bilo več tržaških gledaliških igrancev. Ljubljansko Slovensko narodno gledališče, je tudi tokrat vsestransko dokazalo, da je vredno slovesa, ki ga uživa ne le doma temveč tudi v tujini. Tudi naša želja je, da bi to gledališče kmalu ponovno gostovalo v naši deželi.

Razstava goveje živine v Repentabru

Preteklo nedeljo je bila na Colu pri Repentabru razstava goveje živine sivorjave pasme. Razstavo je priredila repentabska občina uprava s sodelovanjem tržaškega pokrajinskega Inšpektorata za kmetijstvo. Razstavljenih je bilo 42 glav goveje živine iz domače občine.

Župan je pozdravil ugledne go-

ste, ki so za to priliko prišli na Col, med katerimi je bil tudi naš pokrajinski svetovalec tov. Gombac, in med drugim poudaril, da je repentabska občina že od nekdanj imela veliko število goveje živine in precej razširjeno poljedelstvo. Dodal je pa, da žal, kmetje vedno bolj zapuščajo zemljo in da se v hlevih vedno bolj manjša število živine. Razlog za to je treba iskati tudi v dejstvu, da imajo pridelki tako nizke cene. Tudi zato je povabil predstavnike oblasti, naj prouče možnosti, da se pomaga kmetom s primernimi ukrepi.

Kmečki tabor tudi letos

Kmetijska zadruga v Trstu bo tudi letos priredila tradicionalni kmečki tabor na Opčinah in sicer v dneh od 14. do 16. avgusta. Organizatorji nameravajo dati letošnji prireditve tudi kulturni značaj. Zato so stopili v stik s predstavniki prosvetnih organizacij. Predvideno je, da bo poleg nastopa pevskih zborov in godbenih koncertov tudi revija narodnih noš.

Prihodnja številka "DELA" bo izšla 12. junija

ura in se bo pri vprašanju slovenske narodne skupnosti videlo, kakšno politiko nameravajo voditi sile, ki se čutijo poklicane, da prevzamejo na svoja ramena bremena bodočega deželne upravljanja. Če bi morali soditi po prvi seji deželne sveta, bi morali reči, da nismo preveč zadovoljni, saj so Slovence tretirali v oklepajih. Slovenci v deželi pa so stvarnost, mimo katere se ne sme in se ne more, tem bolj za to, ker je dežela s posebni statutom nastala prav zaradi njihovega obstoja.

Ciper

patriotičnih gesel obračunavale s Turki, in obratno. Nesmiselni nacionalistični bes je pustil za seboj žalostne spomenike: Omorphita je bila pred «dogodki» cvečta turška četrt Nikozije, danes pa je prazna, oziroma v njej prebivajo grške družine. Na poti v Larnaco je na vsaki strani ceste vasica, ena turška in ena grška. Prebivavci so se med seboj ženili, kar je edinstven primer na Cipru, pravoslavci so zahajali tudi v turško džamijo in muslimani v grško pravoslavno cerkev. Od te oaze spontanega sožitja je ostala samo grška vasica, turška je z buldožerji zravnan z zemljo...

To so elementi, ki vzbujajo v Turkih strah in nezaupanje. S tem tudi najbolj preprost Turak v turškem delu mesta utemeljuje «resnico», da skupaj z Grki ni mogoče živeti in v ime nu te «resnice» terja federacijo, za katero niti dobro ne ve, kakšna naj bi bila.